

PLIN021 SÉMANTICKÁ ANALÝZA V PRAXI

ZUZANA NEVĚŘILOVÁ

2020/21

LEXIKÁLNÍ DESAMBIGUACE

SHRNUTÍ DOSAVADNÍCH ZNALOSTÍ

- Lexikální desambiguace je přiřazení slova v daném kontextu významu v určitém repozitáři významů (např. Slovníku).
- **Leskův algoritmus** řeší úlohu porovnáním kontextu slova se slovy z definice významu.
- Úspěch algoritmu silně závisí na použitém slovníku. Slovníky ale nebyly napsány s cílem být zdrojem pro algoritmus WSD.
- **Yarowského algoritmus** pracuje s korpusovými daty: **keyword in context (KWIC)**
- Trénovací data se musí pořídit ručně nebo ze slovníku kolokací. Stačí jich ale menší množství.
- Yarowského algoritmus nemusí rozhodnout všechny výskyty slova v kontextu.
- To ale lidé také pokaždé nedokážou.
- Je WSD vůbec **dobře definovaná úloha?**

LEXIKÁLNÍ DESAMBIGUACE: INVENTÁŘ VÝZNAMŮ

- Implicitní informace
- Granularita
- Související významy
- Aktuálnost, stáří

Výkladový slovník

- Co udělat jinak oproti výkladovému slovníku?

Specializovaný inventář

- Nestrukturovaná data
- Méně kontroly
- Jsou v korpusu všechna užití?

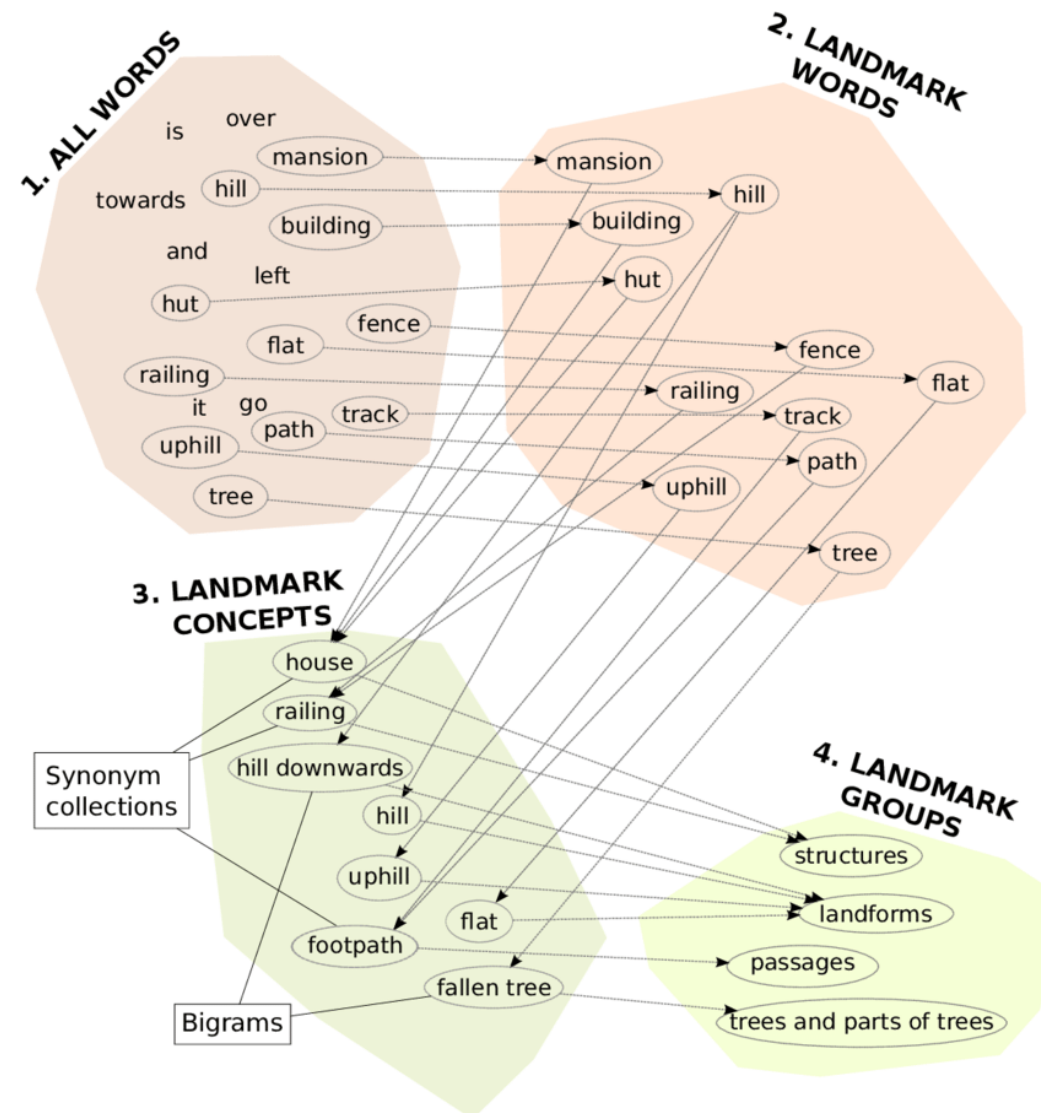
Korpus

- Jsou významy diskrétní?
- Potřebujeme významy rozlišit vždy?
- Nestačí nám někdy vědět, že slovo s v kontextu c má jiný význam, tj.
 $S_A(w, c_A) \neq S_B(w, c_B)$?

LEXIKÁLNÍ ZDROJE PRO NLP

- Historicky: slovníky
 - Nevýhody: chybějící explicitní informace
 - Vysoká cena → ne moc častá aktualizace
- Později až do současnosti: korpusy
 - Nevýhody: chyby v anotaci
 - Vyváženost? Reprezentativnost?
- Ontologie / sémantické sítě

https://www.researchgate.net/publication/277248905_Analysing_landmarks_in_nature_and_elements_of_geospatial_images_to_support_wayfinding/figures?lo=1

ONTOLOGIE – SÉMANTICKÉ SÍTĚ

Ontologie = explicitní specifikace sdílené konceptualizace (Gruber, 1995)

- Explicitní: co je řečeno, platí. Co není řečeno, neplatí.
- Sdílené: lidé by se na tom shodli.
- Konceptualizace: entity existují a existují i relace mezi nimi

- Implicitní informace
- Granularita
- Související významy
- Aktuálnost, stáří

Výkladový
slovník

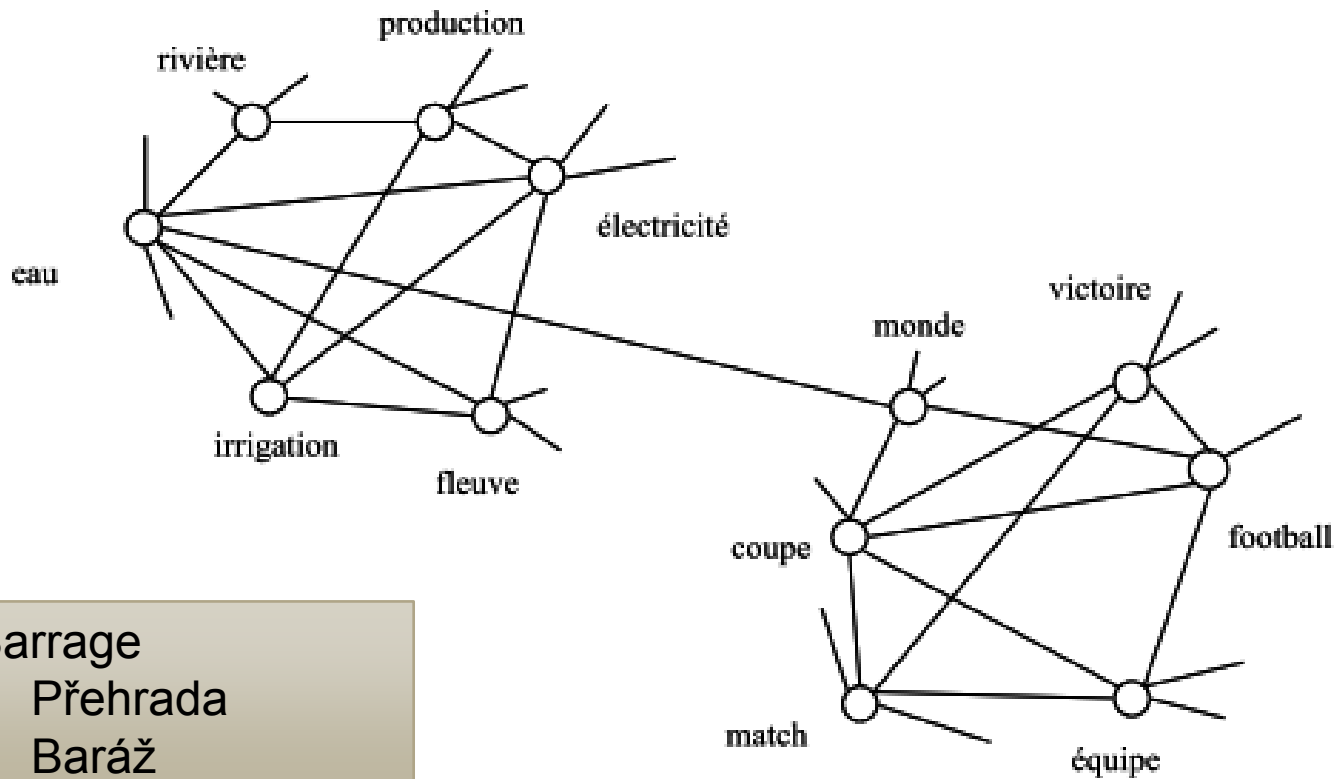
- Co udělat jinak oproti výkladovému slovníku?

Specializovaný
inventář

WSD BEZ INVENTÁŘE VÝZNAMŮ – HYPERLEX, 2004

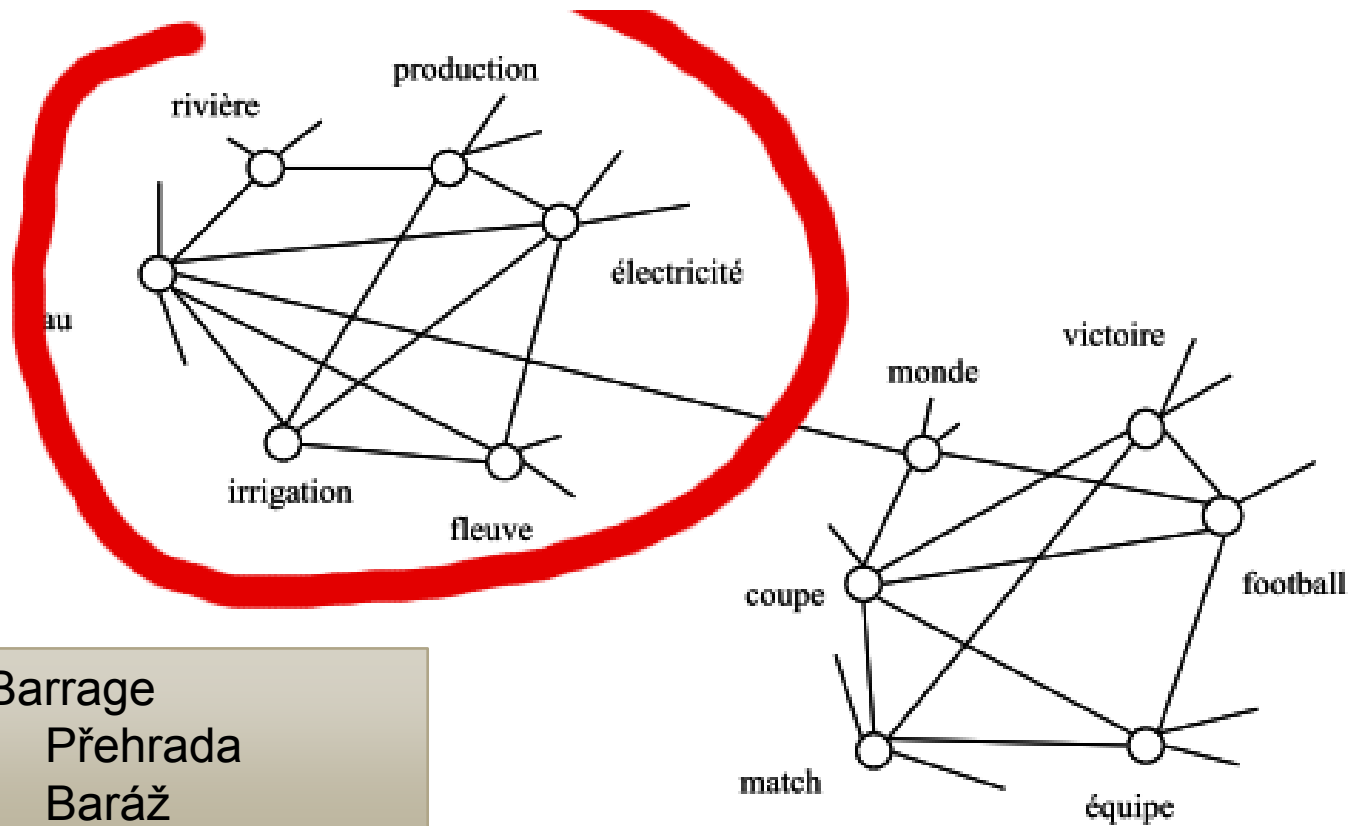
- Word sense disambiguation → word sense discrimination
- „malé světy“ (Milgram, 1967), nalezení centrálních uzlů, „influencerů“
- Graf sousednosti, vážené hrany $A \leftrightarrow B$ mezi slovy A a B:
 - $w_{AB} = 0$, pokud se slova vyskytují vždy spolu
 - $w_{AB} = 1$, pokud se nikdy spolu nevyskytují
 - $w_{AB} = 1 - \max[p(A|B), p(B|A)]$
 - Hrany s $w_{AB} > 0,9$ se zahodí
- rozdělení grafu na podgrafy (NP-těžký problém)
 - Pro tisíce uzlů je jedinou rozumnou cestou aproximační, heuristický algoritmus.

Barrage

- Přehrada
- Baráž

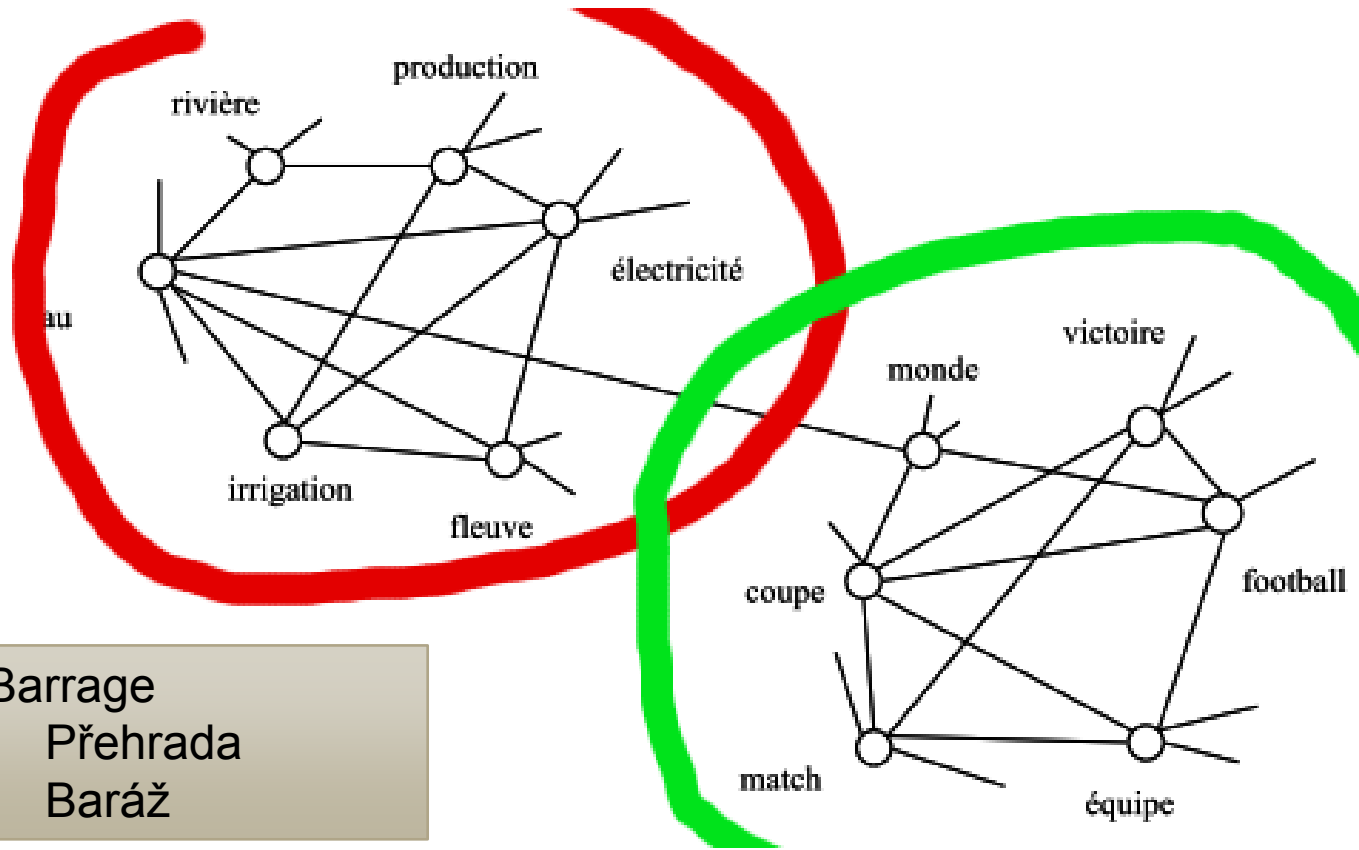
WSD BEZ
INVENTÁŘE
VÝZNAMŮ –
HYPERLEX, 2004

Barrage

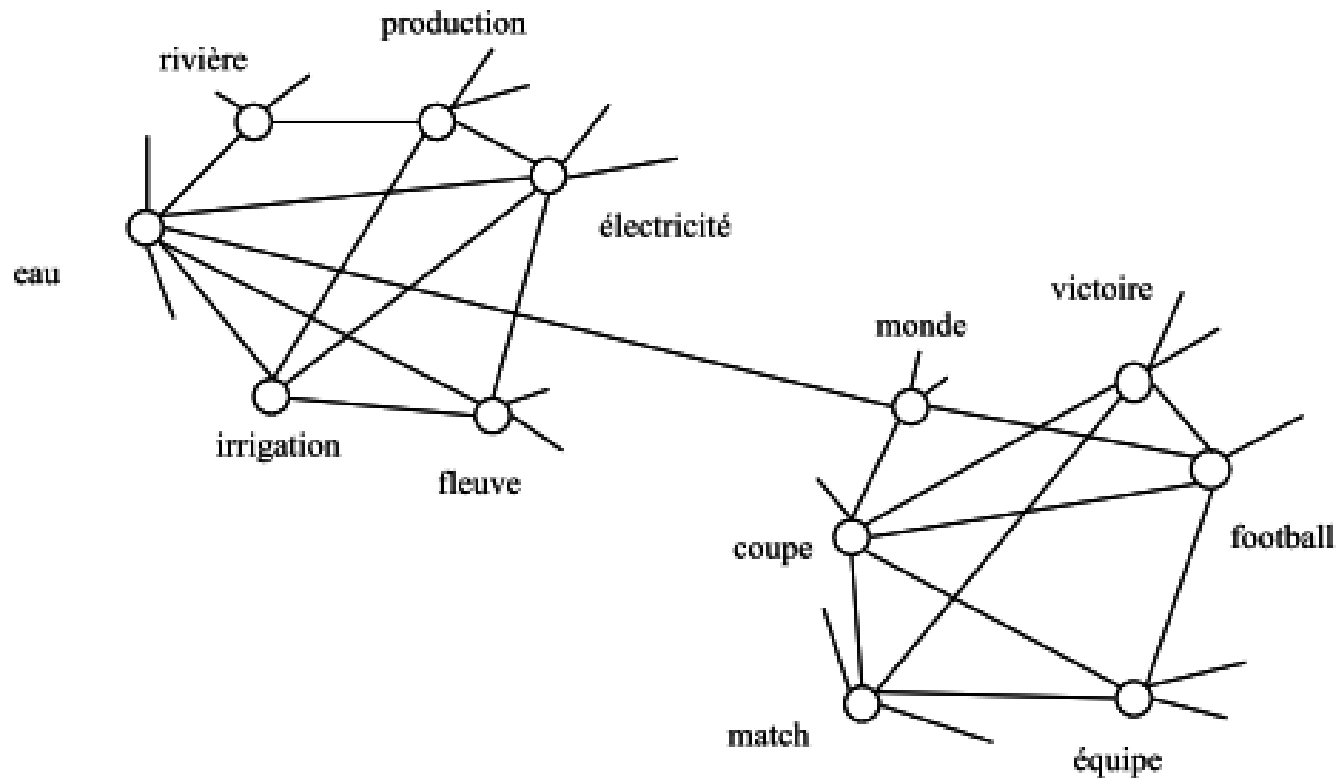
- Přehrada
- Baráž

WSD BEZ
INVENTÁŘE
VÝZNAMŮ –
HYPERLEX, 2004

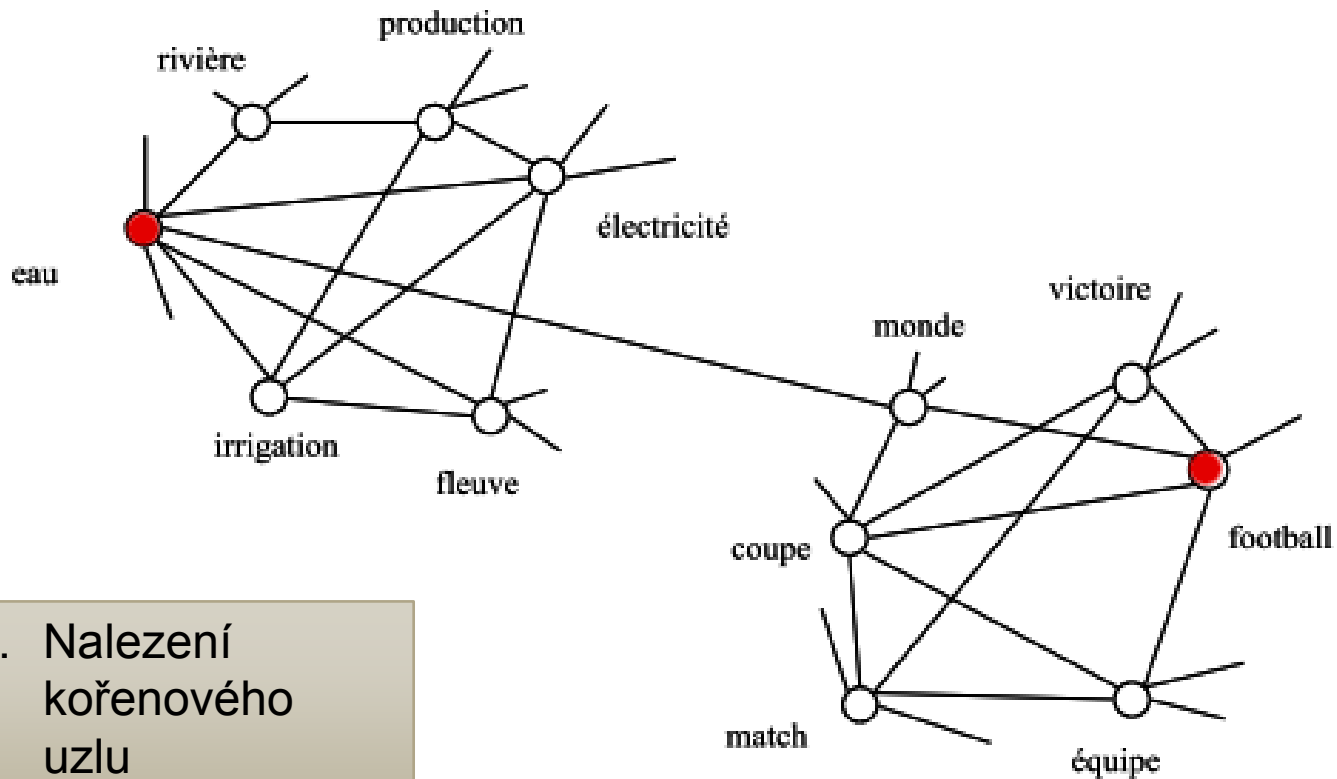

WSD BEZ
 INVENTÁŘE
 VÝZNAMŮ –
 HYPERLEX, 2004

- Barrage
- Přehrada
 - Baráž

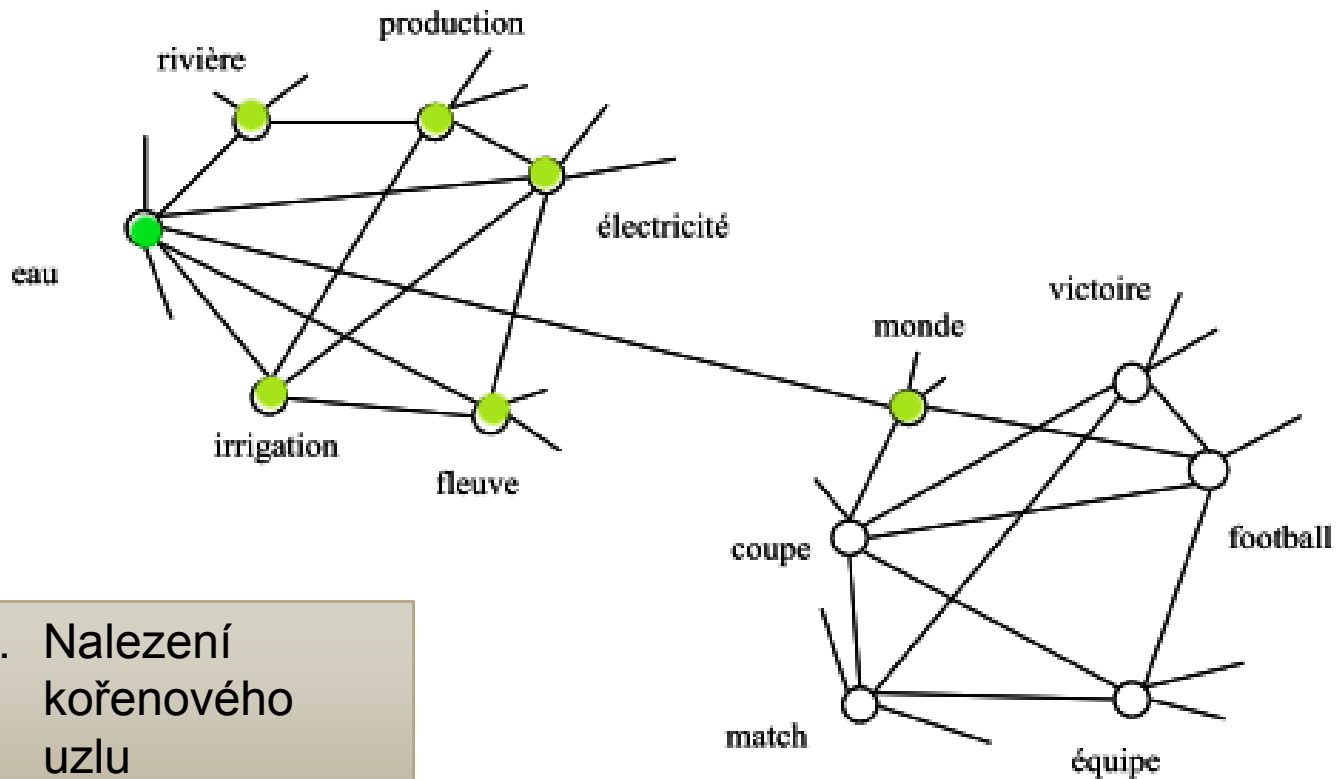

WSD BEZ
INVENTÁŘE
VÝZNAMŮ –
HYPERLEX, 2004

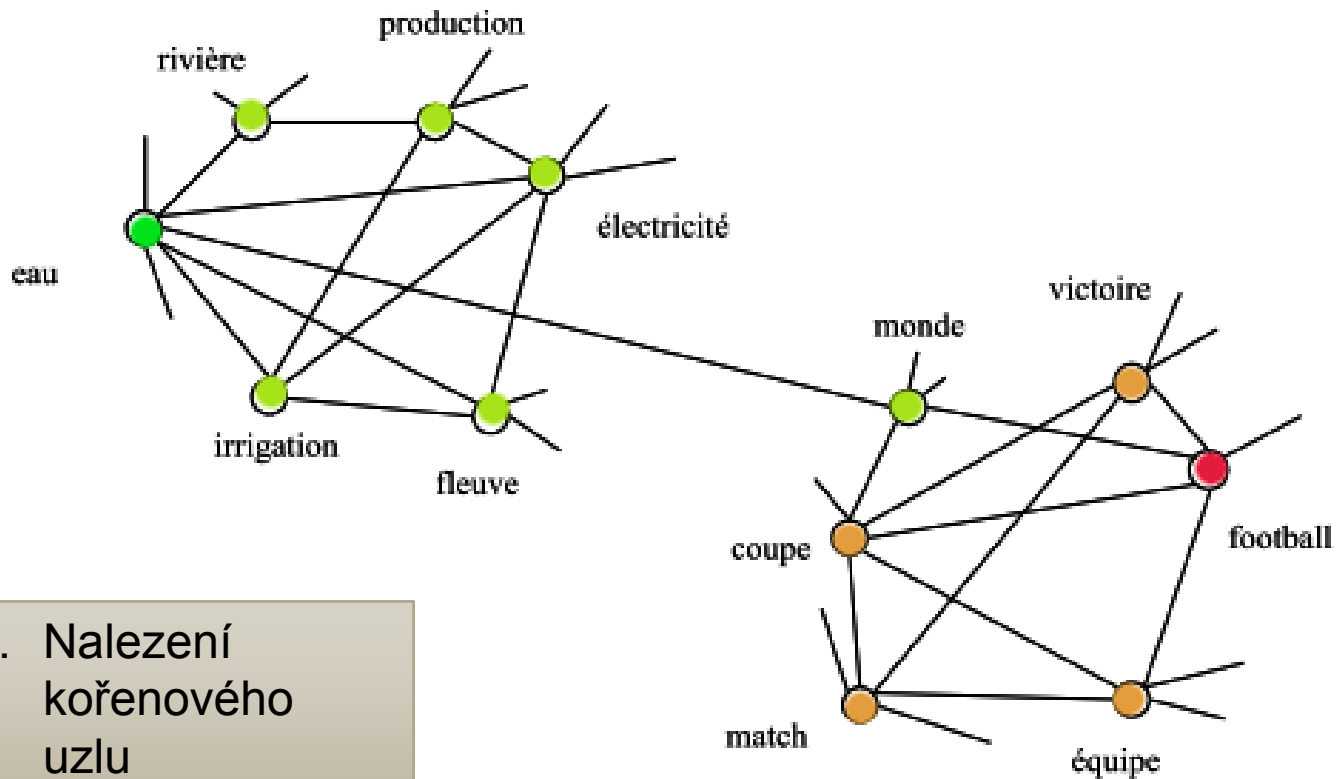
WSD BEZ INVENTÁŘE VÝZNAMŮ – HYPERLEX, 2004

1. Nalezení kořenového uzlu
2. Nalezení minimální kostry

WSD BEZ INVENTÁŘE VÝZNAMŮ – HYPERLEX, 2004

1. Nalezení kořenového uzlu
2. Nalezení minimální kostry

WSD BEZ INVENTÁŘE VÝZNAMŮ – HYPERLEX, 2004

1. Nalezení kořenového uzlu
2. Nalezení minimální kostry

WORD SENSE
DISCRIMINATION

WORD SENSE
INDUCTION

- Grafy spoluvýskytu (sousednost, spoluvýskyt v pevně daném okně kontextu)
Co-occurrence graphs
- Slovní klastry
Word clusters
- Kontextové klastry
Context clusters

WSD – ÚSPĚCH? KVALITA?

Soutěž SENSEVAL (www.senseval.org)

- vyhodnocení systémů pro WSD
- od roku 1998 (Senseval-1, -2, -3, Semeval-2007, -2010)
- od Semeval-1 jsou úkoly různé (např analýza sentimentu, detekce metonymie)
- data z proběhlých kol jsou k dispozici

LITERATURA

- Gruber, Thomas. **Toward Principles for the Design of Ontologies Used for Knowledge Sharing.** *International Journal Human-Computer Studies* Vol. 43, Issues 5-6, Novemer 1995, p.907-928.
<https://tomgruber.org/writing/onto-design.pdf>
- Ide N., Wilks Y. (2007) **Making Sense About Sense.** In: Agirre E., Edmonds P. (eds) *Word Sense Disambiguation. Text, Speech and Language Technology*, vol 33. Springer, Dordrecht. https://doi.org/10.1007/978-1-4020-4809-8_3.
http://staffwww.dcs.shef.ac.uk/people/Y.Wilks/papers/ide-wilks_final.pdf
- Jean Véronis, **HyperLex: lexical cartography for information retrieval**, *Computer Speech & Language*, Volume 18, Issue 3, 2004, pages 223-252, ISSN 0885-2308, <https://doi.org/10.1016/j.csl.2004.05.002>.
<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0885230804000142>